

Босна и Херцеговина
БРЧКО ДИСТРИКТ
БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ
Комисија за хартије од вриједности

Bosna i Hercegovina
BRČKO DISTRIKT
BOSNE I HERCEGOVINE
Komisija-Povjerenstvo za papire od
vrijednosti

Босне Сребрени 28, 76100 Брчко Дистрикт Босне и Херцеговине; телефон: 049/232 540, 232 550, 231 880, телекакс: 049/231 891, е-mail: info@secbdbih.org
Bosne Srebreni 28, 76100 Brčko Distrikat Bosne i Hercegovine, telefon: 049/232 540, 232 550, 231 880, telefaks: 049/231 891, e-mail: info@secbdbih.org

I Z V J E Š T A J

**o radu Komisije za papire od vrijednosti Brčko distrikta BiH
za 2022. godinu**

Brčko, januar 2022. godina
www.secbdbih.org

S A D R Ž A J

1. PRIMARNA OBILJEŽJA STATUSA I ORGANIZACIJE KOMISIJE	3
1.1. Institucionalni položaj	3
1.2. Ingerencije i legislativa	3
1.3. Organizaciona funkcija i zadaci	4
2. REALIZACIJA PLANSKIH CILJEVA KOMISIJE	4
2.1. Kontinuirano provođenje regulatorne funkcije Komisije.....	4
2.2. Održavanje sistema registracije papira od vrijednosti u Registru papira od vrijednosti.....	5
2.3. Sprovođenje nadzora i kontrola.....	6
2.4. Usklađivanje regulatornog okvira u procesu integrisanja Bosne i Hercegovine u Evropsku uniju.....	7
2.5. Transparentno i kontinuirano finansijsko izvještavanje.....	7
2.5.1. Finansijski izvještaji	7
2.5.2. Revidirani finansijski izvještaji	8
2.5.3 Standardi korporativnog upravljanja – anketa	9
2.6. Podizanje finansijske pismenosti javnosti o ulozi i značaju tržišta kapitala	9
3. STANJE NA TRŽIŠTU KAPITALA.....	10
3.1. Raspored kapitala i dioničara na berzama u BiH u periodu 2018-2022. godine ..	11
3.2. Dinamika kapitala, papira od vrijednosti i dioničara	12
4. FINANSIJSKO UPRAVLJANJE I KONTROLA	13
5. FINANSIJSKI IZVJEŠTAJ KOMISIJE	15

1. PRIMARNA OBILJEŽJA STATUSA I ORGANIZACIJE KOMISIJE

1.1. Institucionalni položaj

Komisija za papire od vrijednosti Brčko distrikta BiH je u skladu sa Zakonom o papirima od vrijednosti („Sl. glasnik Brčko distrikta BiH“, brojevi: 15/03, 27/04, 42/04, 28/07, 14/12, 20/17, 8/19, 10/19 i 32/19) stalno, nezavisno regulatorno tijelo, osnovano radi regulativnog uređivanja nadzora i kontrole izdavanja i prometa papira od vrijednosti.

1.2. Ingerencije i legislativa

Komisija za papire od vrijednosti Brčko distrikta BiH primarne ingerencije vrši u skladu sa Zakonom o papirima od vrijednosti Brčko distrikta BiH („Sl. glasnik Brčko distrikta BiH“, brojevi: 15/03, 27/04, 42/04, 28/07, 14/12, 20/17, 8/19, 10/19, 31/19 i 13/21) i članova 11 i 32, Zakonom o preuzimanju dioničkih društava („Sl. glasnik Brčko distrikta BiH“, broj 32/19) i Zakonom o investicionim fondovima („Sl. glasnik Brčko distrikta BiH“, brojevi: 30/07 i 18/17), a odnose se na:

- donošenje propisa o provođenju Zakona o papirima od vrijednosti, Zakona o preuzimanju dioničkih društava i Zakona o investicionim fondovima,
- izdavanje i oduzimanje dozvola, odobrenja i saglasnosti u okviru svog djelokruga i nadležnosti,
- donošenje podzakonskih akata radi propisivanja uslova, načina i procedura za jedinstveno obavljanje nadzora unutar svog djelokruga i nadležnosti,
- podsticanje, organizovanje i nadgledanje mjera za efikasno funkcionisanje tržišta papira od vrijednosti,
- vođenje knjiga i registara u skladu s odredbama Zakona iz svog djelokruga i nadležnost,
- blagovremeno rješavanje zahtjeva stranaka u postupku,
- obavljanje nadzora nad poslovanjem izdavalaca papira od vrijednosti, učesnika na tržištu kapitala,
- nadzor provođenja postupaka preuzimanja i postupaka prinudne kupovine i prinudne prodaje dionica,
- donošenje odluka o mjerama za otklanjanje utvrđenih nezakonitosti i nepravilnosti i
- izvještavanje nadležnih nadzornih, upravnih i pravosudnih tijela o svim saznanjima, koja se neposredno ili posredno tiču njihove nadležnosti i koja su povezana s postupcima koji se vode pred tim tijelima, a u vezi su s postupcima iz djelokruga i nadležnosti Komisije.

Komisija za papire od vrijednosti Brčko distrikta BiH određene nadležnosti provodi u skladu s odredbama Zakona o preduzećima Brčko distrikta BiH - prečišćeni tekst („Sl. glasnik Brčko distrikta BiH“, brojevi: 49/11 i 11/20), a odnose se na:

- upis dioničkih društava u registre Komisije,
- smanjenje i povećanje osnovnog kapitala dioničkih društava i
- upis statusnih promjena u registre Komisije.

U postupcima rješavanja zahtjeva pravnih i fizičkih lica Komisija primjenjuje Zakon o upravnom postupku Brčko distrikta BiH („Sl. glasnik Brčko distrikta BiH“, brojevi: 48/11, 21/18 i 23/19), kada pojedine aktivnosti nisu detaljno propisana gore navedenim zakonima.

1.3. Organizaciona funkcija i zadaci

U skladu sa Zakonom o papirima od vrijednosti, Statutom i Organizacionim planom, Komisija za papire od vrijednosti Brčko distrikta BiH se kao regulatorno tijelo sastoji od tri organizacione jedinice, Komisije kao kolektivnog organa, Stručne službe i Registra papira od vrijednosti. Dimenzije organizacione strukture Komisije, ciljevi koje treba da ostvari, način koordinacije osnovnih unutrašnjih i vanjskih elemenata, nadležnosti i odgovornosti pojedinačnih izvršilaca, kao i zadaci i obaveze su uspostavljeni kroz funkciju podjelu rada, kako bi se obezbijedila usklađenost djelovanja svih elemenata organizacione strukture.

2. REALIZACIJA PLANSKIH CILJEVA KOMISIJE

Komisija je u protekloj godini bila angažovana na realizaciji godišnjim planom predviđenih aktivnosti u cilju dostizanja postavljenih ciljeva u 2022. godini, tako da je u skladu s propisanim nadležnostima održala 19 redovnih sjednica na kojima je razmatrano 56 tačaka dnevnog reda i 42 radno konsultativne sjednice, na kojima je razmatrano ukupno 180 tačaka dnevnog reda. U proteklom periodu, kroz zakonom propisane evidencije Komisije provedeno je u djelovodnik ukupno 977 dokumenta, izlaznih 723 (rješenja, zaključaka, izvoda, dopisa, poziva, saopštenja, opštih i posebnih akata i drugih dokumenata) i knjigu primljenih računa 103, a kroz internu dostavnu knjigu provedeno je 1017 dokumenata.

2.1. Kontinuirano provođenje regulatorne funkcije Komisije

Komisija je u skladu sa svojim nadležnostima kontinuirano, blagovremeno i zakonito rješavala zahtjeve klijenata, po pojedinačnim zahtjevima izdavanje papira od vrijednosti, objavljivanje ponude za preuzimanje, promjenu članova Uprave i Nadzornog odbora i ostale zahtjeve vezane za ostvarivanje vlasničkih prava.

Izdavanje vlasničkih papira od vrijednosti podrazumijeva provođenje postupka promjena na dioničkom kapitalu, koji počinje s donošenjem odluke o povećanju, odnosno smanjenju kapitala od strane skupštine dioničkog društva u skladu sa Zakonom o papirima od vrijednosti, Pravilnikom o uslovima i postupku izdavanje papira od vrijednosti („Službeni glasnik Brčko distrikta BiH“ broj 3/08) i Pravilnikom o izmjenama i dopunama Pravilnika o uslovima i postupku izdavanja papira od vrijednosti („Službeni glasnik Brčko distrikta BiH“ broj 34/08).

Komisija kao regulatorno tijelo odobrava izdavanje. Uz zahtjev za odobrenje izdavanja, izdavalac dostavlja Komisiji odgovarajuću dokumentaciju (odлука, statut, prospekt, ugovor s nadležnom finansijskom institucijom sa svojstvom depozitara, procjenu ovlaštenog procjenitelja i izvještaj ovlaštenog revizora). Nakon provedenih procedura u postupku povećanja, odnosno smanjenja kapitala, Komisija donosi rješenje o nastaloj promjeni na kapitalu. Nakon provedene procedure, promjene na kapitalu se upisuju u Registar izdavalaca. U proteklom periodu realizovana izdavanja papira od vrijednosti su imala karakter zatvorene ponude izdavanjem dionica za poznatog kupca, pri čemu je kupac izdatih dionica bio isključivo većinski dioničar.

Preuzimanje dioničarskih društava predstavlja proceduru kojom pravno ili fizičko lice, samostalno ili kroz formu zajedničkog djelovanja stiče kontrolu upravljanja nad dioničkim društvom ili vrši koncentraciju, odnosno konsolidaciju vlasništva nad društvom. Preuzimanjem

se mijenja struktura vlasništva koja određuje poziciju većinskog dioničara i ostalih manjinskih dioničara.

Odredbama Zakona o preuzimanju dioničkih društava su propisani uslovi u kojima je sticalac dionica obavezan obavijestiti Komisiju, izdavaoca i javnost o sticanju dionica. Sticalac, odnosno ponudilac je obavezan priložiti potrebnu dokumentaciju uz zahtjev za odobrenje objavljivanja ponude za preuzimanje.

Cjelokupne aktivnosti vezane za postupak preuzimanja su praćene od strane Komisije kroz kontrolu i nadzor transparentnosti, odnosno objavljivanje namjere preuzimanja, pravilno utvrđivanje cijene dionica, potrebne odluke, objave ponude za preuzimanje po pribavljanju rješenja o odobravanju ponude od strane Komisije, objavljivanje obrazloženja uprave, njihovo mišljenje o opravdanosti ponude za preuzimanje, prihvatanje ponude, prenos dionica, objavljivanje izvještaja o preuzimanju nakon isteka roka za plaćanje, praćenje plaćanja dionica i svih troškova vezanih za prenos i slično.

U skladu s članom 14 Pravilnika o načinu upisa i vođenju registra izdavalaca u Registar kao javnu knjigu upisuju se i registriraju svi izdavaoci koji izdaju papire od vrijednosti u skladu sa Zakonom. Registar sadrži opšte podatke o izdavaocu, upravi i nadzornom odboru, kapitalu izdavaoca, vrijednosti kapitala, vrijednosti i broju dionica, podatke o izdavanju papira od vrijednosti, vrsti, klasi, nominalnoj vrijednosti i obimu izdavanja, zatim podatke o odlukama o izdavanju, odobrenju izdavanja, uspješnosti izdavanja, upis promjena na kapitalu i dr. Upis podataka u Registar izdavalaca vrši se na osnovu prijave s prilozima registarskih listova, a prema obrascima koje propisuje Komisija. Komisija za papire od vrijednosti po prijemu prijave vrši upis izdavaoca, odnosno promjenu upisa u Registar izdavalaca i izdaje odgovarajuće rješenje.

Tabela 1: Pregled zaprimljenih i riješenih zahtjeva u 2022. godini

R. br.	Zahtjevi, dioničkih društava, dioničara i drugih institucija	Broj zaprimljenih zahtjeva	Broj riješenih zahtjeva	Procent izvršenja
1.	Izdavanje papira od vrijednosti	4	4	100%
2.	Objavljivanje ponude za preuzimanje	4	4	100%
3.	Promjene članova uprave i nadzornog odbora	5	5	100%
UKUPNO		13	13	

Izvor podataka: Registar izdavalaca

2.2. Održavanje sistema registracije papira od vrijednosti u Registru papira od vrijednosti

U Registru papira od vrijednosti se u obliku elektronskog zapisa vode i čuvaju podaci o izdatom kapitalu dioničkih društava i svim papirima od vrijednosti, o vlasnicima papira od vrijednosti, prenosu vlasništva na papirima od vrijednosti, promjenama na računima izdavalaca i računima vlasnika papira od vrijednosti.

Tokom 2022. godine Registar papira od vrijednosti u skladu sa zahtjevima klijenata ili drugih nadležnih organa izvršavao je sljedeće aktivnosti:

Tabela 2: Pregled usluga Registra papira od vrijednosti u 2022. godini

Vrsta usluge	2022
Registracija dioničkih društava	15

Registracija kapitala i vođenje računa dioničkih društava u registru papira od vrijednosti	107.675.790,32
Registracija papira od vrijednosti	10.070.095
Registracija vlasnika papira od vrijednosti i vođenje računa vlasnika u registru	3874
Prenos papira od vrijednosti po osnovu nasljeđivanja	1
Upis i brisanje založnog prava na papirima od vrijednosti	1
Upis korporativnih radnji	1
Preuzimanje dioničkog društva	2
Izdavanje liste dioničara	16
Izdavanje certifikata	31
Ostvaren promet dionica na berzama	45.563,27
Isplata dioničara u postupku prinudne prodaje	8
Provjera podataka o vlasnicima papira od vrijednosti i dostavljanje obavještenja institucijama	1.400

Izvor podataka: Registar papira od vrijednosti

Obim i vrste usluga, koje Registar papira od vrijednosti pruža pravnim i fizičkim licima, rezultat je razvijenosti korporativnog sektora, obima izdavanja papira od vrijednosti, sekundarnog prenosa vlasništva na papirima od vrijednosti, nivoa razvijenosti finansijskih instrumenata i njihove upotrebe u finansijskom poslovanju, finansijske educiranosti o oblasti papira od vrijednosti, korektnosti evidentiranih primarnih podataka o vlasnicima papira od vrijednosti i prisutnih grešaka, koje se najčešće odnose na ime, prezime, adresu, ime oca, matični broj i pokrenutih postupaka za njihovim vjerodostojnjim provođenjem u bazama podataka Registra, uz napomenu da je Registar u protekljoj 2022. godini blagovremeno, u skladu sa zakonom, odgovorio svim zahtjevima izdavalaca, vlasnika vrijednosnih papira ili drugih institucija, upućenim Registru, odnosno Komisiji za papiere od vrijednosti.

2.3. Sprovođenje nadzora i kontrola

Vršeći svoju ulogu nadzornog tijela Komisija identificira i sprečava ponašanja i aktivnosti firmi, koje ne ispunjavaju zakonske obaveze i uspostavljene standarde. Komisija raspolaže odgovarajućim instrumentima da onemogući nastanak značajne štete tržištu papira od vrijednosti i potrošačima odnosno korisnicima usluga, koju bi mogle prouzrokovati firme, objekti nadzora. Na taj način, čuvajući povjerenje u integritet i vjerodostojnost tržišta papira od vrijednosti, Komisija je tokom 2022. godine provodila nadzorne aktivnosti nad izdavaocima papira, i to:

a) U postupcima izdavanje papira od vrijednosti:

- Nadzorila u postupku sprovođenja izdavanje papira od vrijednosti bez obaveze objavljivanja prospekta – smanjenje kapitala kod d.d. "Žitopromet";

b) U postupcima preuzimanja dioničarskih društava:

- Utvrdila zabrane vršenja prava glasa i raspolaganja dionicama izdavalaca licima koja su po zakonu obavezna da objave ponudu za preuzimanje, - zabrana prava glasa za "Voćar" d.d. i "Delta-inžinjering" d.d.
- Utvrdila obavezu objavljivanja ponude za preuzimanje, donijela odgovarajuća rješenja o odobrenju ponude za preuzimanje za "Voćar" d.d. i "Delta-inžinjering" d.d.,
- Pratila i kontrolisala dva postupka preuzimanja do njihovog okončanja uz donošenje dva rješenja o uspješnosti preuzimanja, za "Voćar" d.d. i "Delta-inžinjering" d.d.,

c) U postupcima izvršavanja obaveza izdavalaca pri upisu promjena u registar izdavalaca papira od vrijednosti:

- Nadzor u postupcima izvršenja zakonskih obaveza izdavalaca u pogledu podnošenja zahtjeva za upis i promjenu podataka u registru izdavalaca za "Žitopromet" d.d., "Uzor" d.d., "Velma" d.d., "Osiguranje Garant" d.d. i "IBD" d.d.

2.4. Usklađivanje regulatornog okvira u procesu integrisanja Bosne i Hercegovine u Evropsku uniju

Ostvarujući godišnjim planom rada za 2022. godinu programski cilj Usklađivanje regulatornog okvira u procesu integrisanja Bosne i Hercegovine u Evropsku uniju Komisija je prvenstveno bila angažovana putem svojih predstavnika u radnim grupama 4 - Sloboda kretanja kapitala, 6 - Pravo privrednih društava, 9 – Finansijske usluge i grupi za ekonomski kriterij na realizaciji Programa integrisanja BiH u Evropsku uniju. Ta aktivnost se manifestovala prvenstveno kroz sagledavanje stepena harmonizovanosti našeg regulatornog okvira s regulativom EU, kao i predlaganjem neophodnih zakona i podzakonskih akata kako bi se stepen harmonizacije podigao na viši nivo.

Predstavnici Komisije tokom 2022. godine su rad i aktivnosti u radnim grupama u kojima su delegirani realizovali prvenstveno kroz online prisustvo sastancima i edukacijama kao i unosom neophodnih podataka u jedinstveni informacioni sistem (ISEI) o regulatornom statusu prostora Brčko distrikta BiH iz oblasti nadležnosti Komisije kako bi se odgovorilo na zahteve 14 ključnih prioriteta iz Mišljenja Evropske komisije.

Takođe, predstavnici Komisije su aktivno učestvovali na dvije konferencije u organizaciji Ministarstva bezbjednosti BiH na kojima su vršene pripreme za odgovaranje na predstojeći upitnik Moneyval-a i evaluaciju odnosno ocjenu tehničke usklađenosti sa 40 preporuka FATF o efikasnosti finansijskog sistema u BiH za sprečavanje pranja novca i finansiranja terorizma. Napominjemo da je Organizacija za kontrolu i sprečavanje pranja novca (FATF-Financial Action Task Force) nezavisno međuvladino tijelo koje razvija i promoviše politiku zaštite globalnog finansijskog sistema od pranja novca, finansiranja terorizma i širenja oružja za masovno uništenje. Preporuke FATF priznate su kao globalni standard u borbi protiv pranja novca i finansiranja terorizma.

2.5. Transparentno i kontinuirano finansijsko izvještavanje

2.5.1. Finansijski izvještaji

Finansijski izvještaji prikazuju osnovne vrijednosne karakteristike dioničkih društava za određeni vremenski period, a namjena im je da pružaju informacije različitim zainteresovanim grupama i služe kao pouzdana podloga prilikom odlučivanja o eventualnom investiranju u papire od vrijednosti. Pravilnik o sadržaju, načinu i standardima objavljivanja finansijskih izvještaja i drugih informacija o poslovanju dioničkih društava („Sl. glasnik Brčko distrikta BiH“ broj 19/05), u članu 4 detaljno reguliše vrstu, obvezni oblik i sadržaj izvještaja, rokove i načine dostavljanja finansijskih izvještaja i drugih informacija Komisiji za papire od vrijednosti Brčko distrikta BiH, kao i način objavljivanja izvještaja dioničarima i javnosti o poslovanju dioničkog društva.

Zakon o papirima od vrijednosti Brčko distrikta BiH izdavaocima papira od vrijednosti u članu 71 nalaže obavezu informisanja javnosti i svih zainteresiranih strana o svom finansijskom poslovanju i komercijalnom položaju kroz:

1. Godišnji izvještaj o poslovanju;
2. Polugodišnji izvještaj o poslovanju;
3. Izvještaj o događajima koji bitno utiču na finansijsko poslovanje.

U narednoj tabeli je prikazano finansijsko izvještavanje dioničkih društava za period 2018 - 2022. godine:

Tabela 3: Uporedni pregled finansijskog izvještavanja izdavalaca papira od vrijednosti u periodu 2018 - 2022. godine

Godina	Godišnji izvještaji	Polugodišnji izvještaji	Značajni dogadaji
2018.	14	7	7
2019.	13	14	3
2020.	13	13	7
2021.	12	12	9
2022.	-	12	-
Ukupno	52	58	26

Izvor: Finansijski izvještaji o poslovanju

Dionička društva koja su subjekt nadzora i kontrole Komisije za papiere od vrijednosti Brčko distrikta BiH, najčešćim dijelom redovno dostavljaju zakonom propisane izvještaje. Izuzeci su dioničko društvo „Novi Bimeks u stečaju“ d.d. nad kojim se provodi stečajni postupak i nije u obavezi obavještavati javnost o rezultatima poslovanja, „Grafam“ d.d. koje ne prikazuje odvijanje poslovnih aktivnosti i „Biljana“ d.d. gdje, bez obzira na dopise i opomene Komisije, ne dostavljaju finansijske izvještaje.

Godišnji finansijski izvještaji kao i analiza za 2022. godinu će biti prikazani u narednom izvještajnom periodu.

2.5.2. Revidirani finansijski izvještaji

Obaveza pripremanja i predaje godišnjih završnih računa i revizorskih izvještaja je propisana Zakonom o preduzećima Brčko distrikta BiH. Članom 35 navedenog Zakona propisano je da dionička društva imaju obavezu da izvrše reviziju svog poslovanja, a članom 51 propisani su rokovi za izradu izvještaja i njihovo dostavljanje.

Broj dostavljenih revizorskih izvještaja u 2021. godini je 10 od ukupno 15 dioničkih društava ili 66,70%. Revizorske izvještaje za 2021. godinu nije dostavilo pet dioničkih društava od kojih je jedno društvo u stečaju „Novi Bimeks u stečaju“ d.d., jedno dioničko društvo, koje ne obavlja djelatnost „Grafam“ d.d., zatim „Biljana“ d.d., „Tesla“ i „PSC Babić“ d.d. koji su se izjasnili da je angažovanje revizorske kuće za izradu revizije suviše skupo i da nisu u mogućnosti to platiti.

Pregled dostavljenih revizorskih izvještaja za period 2018-2021. godine, predstavljen je u narednoj tabeli.

Tabela 4: Pregled dostavljenih izvještaja o reviziji finansijskih izvještaja dioničkih društava u periodu 2018-2021. godina

Godina	Ukupan broj d.d.	Dostavljeni revizorski izvještaji
2018.	16	13
2019.	15	11
2020.	15	11
2021.	15	10

Izvor podataka: Izvještaj o reviziji finansijskih izvještaja

2.5.3. Standardi korporativnog upravljanja - anketa

U cilju podizanja stepena povjerenja između društava i svih nosilaca interesa, postizanje maksimalne odgovornosti, otvorenosti i transparentnosti dioničkih društava, Komisija je, kao i prethodne godine, i u 2022. godini provela anketu o primjeni principa i standarda korporativnog upravljanja dioničkih društava na području Brčko distrikta BiH.

Anketa se odnosi na period od 01. 01. do 31. 12. 2022. godine i obuhvatila je: definisanje istraživanja, pripremu anketnog upitnika, slanje ankete ciljnoj skupini i prikupljanje podataka. Anketa je koncipirana najvećim brojem zatvorenih pitanja, s ponuđenim odgovorima s potvrđnim ili odričnim izjašnjavanjem u sedam međusobno povezanih grupa pitanja. Grupe se odnose na transparentnost poslovanja, skupštinu društva, nadzorni odbor, upravu, reviziju i mehanizme interne kontrole, društvenu odgovornost i posvećenost standardima korporativnog upravljanja. Istraživanjem je obuhvaćeno 13 pravnih lica koja su registrovana kao dionička društva na području Brčko distrikta BiH i u nadležnosti su Komisije za papire od vrijednosti Brčko distrikta BiH. Izostavljena su neaktivna preduzeća i preduzeća u stečaju.

Jedan od glavnih ciljeva korporativnog upravljanja je osigurati ravnopravnu zastupljenost svih zainteresovanih strana, a da se pritom onemogući sukob interesa. Zainteresovana lica su dioničari, uprava, nadzorni odbor, zaposlenici, dobavljači, kupci, poslovni partneri, javnost, država, razni sindikati i lokalna zajednica.

Društva koja se ne pridržavaju standarda korporativnog upravljanja, imaju obavezu da objave i objasne zašto se ne pridržavaju standarda.

Od ukupno 13 poslanih upitnika, pet društava je dostavilo popunjeno anketni list, što je u velikoj mjeri smanjilo veličinu uzorka i onemogućilo izradu analize i dobijanje pouzdnih podataka o kvalitetu korporativnog upravljanja.

2.6. Podizanje finansijske pismenosti javnosti o ulozi i značaju tržišta kapitala

Pored individualnih kontakata s korisnicima naših usluga, ažurno vođenje internet stranica Komisije predstavlja značajan vid komunikacije sa širom javnosti. Javnim objavama na internet stranici Komisije www.secbdbih.org doprinosi se povećanoj transparentnosti poslovanja Komisije i širenja informacija i znanja o tržištu papira od vrijednosti.

Putem internet stranice omogućen je besplatan uvid u zakonsku regulativu (zakoni, pravilnici, uputstva, odluke, obrasci, EU direktive, uredbe, rješenja i dr.), uvid u rad Komisije, uvid u podatke o izvještajima o radu, statusu i organizaciji Komisije. Putem pokretne trake na stranici Komisije su prikazana kretanja cijena dionica subjekata u realnom vremenu na sarajevskoj berzi (SASE) i banjalučkoj berzi (BLSE).

U cilju sprečavanja zloupotreba, malverzacija i obmanjivanja javnosti, na internetskoj stranici Komisije objavljena su upozorenja za javnost Međunarodne organizacije komisija za vrijednosne papire (engl. International Organization of Securities Commissions–IOSCO).

Unapređenje edukativnih aktivnosti i isticanje važnosti finansijske pismenosti usmjerene na širu javnost Komisija je provodila tokom godine putem internet stranice objavljivanjem edukativnih tekstova s osnovnim pojmovima tržišta kapitala. Internet stranica se redovno ažurira i nadograduje s ciljem tačnog i blagovremenog informisanja javnosti i svih zainteresovanih strana.

3. STANJE NA TRŽIŠTU KAPITALA

Članom 52 Zakona regulisano je da Komisija podnosi godišnji izvještaj o svom radu i stanju na tržištu papira od vrijednosti Skupštini Brčko distrikta, kao i osnovne karakteristike dostignutog stepena razvoja odnosno stanju tržišta papira od vrijednosti.

Ozbiljnost poremećaja na tržištima roba i kidanje lanaca snabdijevanja, uz sve snažniji uticaj rata u Ukrajini na sve složenije političko okruženje, koje se tek oporavlja od pandemije COVID-19, ostvarilo je veliki uticaj na makro-ekonomsko i makro-finansijsko stanje svjetske ekonomije, a naročito snažan uticaj ima na države, odnosno tržišta u razvoju kojem pripada i naša zemlja. Taj uticaj se prvenstveno manifestuje kroz znatno smanjenje međunarodne robne razmjene, veće troškove zaduživanja i sasvim izvjesno bjekstvo kapitala prema razvijenim ekonomijama.

Sve to doprinosi opasnom razilaženje između razvijenih i tržišta u razvoju, generalno rizikujući fragmentaciju globalne ekonomije na regionalne odnosno geopolitičke blokove jasno razdvajajući tehnološke standarde, sisteme prekograničnog plaćanja i različite rezervne valute. Takav tektonski pomak predstavlja ozbiljan izazov sistemu zasnovanom na pravilima koja su uređivala međunarodne i ekonomske odnose za posljednjih 75 godina, ugrožavajući napredak ostvaren tokom proteklih nekoliko decenija.

Finansijski sistem u Bosni i Hercegovini i Brčko distriktu BiH, posebno tržište kapitala, zbog višegodišnjeg djelovanja ekonomske krize, te dvogodišnjim uticajem pandemije Covida-19, dodatno pospješenom pomenutim ratom, u ovom trenutku se nalazi u fazi stagnacije, uprkos odsustvu recesije. U proteklom periodu Komisija je pažljivo pratila trendove na političkom i ekonomskom planu a posebno na finansijskom tržištu u zemlji i inostranstvu i nastojala da potencijalni pozitivni uticaji na naše tržište i finansijske institucije budu prihvaćeni i promovisani, a uticaj globalnih kretanja na odgovarajući način djelovanjem Komisije eliminisan ili u krajnjem slučaju ograničen.

Ostvareni promet i prenos papira od vrijednosti u osnovi je rezultat vlasničke transformacije i obrnutog procesa nastanka tržišta papira od vrijednosti. Ograničenost obima i skromnost strukture ponude čini papire od vrijednosti nelikvidnim jer se ponuda zasniva samo na manjinskom paketu dionica čiji su vlasnici stekli vlasnički status kroz besplatnu distribuciju vlasništva nad kapitalom. Vlasnici (dioničari) kontrolnog odnosno većinskog paketa dionica na strani potražnje svoj status dominantnog dioničara su stekli kao kupci većinskog paketa dionica u procesu vlasničke transformacije.

Kroz proces investiranja, putem zatvorenih ponuda papira od vrijednosti, kupovinom dionica kroz sekundarno trgovanje i postupak preuzimanja dioničkih društava nadalje su podigli stepen koncentracije kapitala i vlasničke konsolidacije na 87,50%. Dominantni dioničari nisu zainteresovani za izdavanje papira od vrijednosti javnom ponudom, jer bi time započeo proces

otvaranja dioničkih društava prema javnosti što je suprotno njihovim ciljevima. Otvorenost dioničkih društava prema javnosti, kao njihova osnovna karakteristika proizvodi veću disperziju vlasništva koja bi ugrozila njihovu vlasničku poziciju i kontrolu društva. Ostalim potencijalnim kupcima dionice ovih društava nisu interesantne upravo zbog visokog stepena koncentracije vlasništva, koji u potpunosti ograničava uticaj na upravljanje društva eventualnim vlasničkim ulaskom. Navedena ograničenja neposredno utiču na ostvarene obime i strukturu prometa i disproporciju vrijednosti kapitalizacije i stvarnog obima prometa, čime slabe ključnu funkciju tržišta, mobilizaciju finansijskih potencijala i njihovu optimalnu alokaciju u profitabilne sektore privrede.

3.1. Raspored kapitala i dioničara na berzama u BiH u periodu 2018-2022. godine

Karakteristika aktuelnog stanja tržišta kapitala odnosno regulatornog prostora Brčko distrikta BiH je to da je kapital 15 dioničkih društava uvršten na dva uređena berzanska tržišta u BiH. Na Banjalučkoj berzi uvršten je kapital 11 dioničkih društava s kapitalom u vrijednosti od 83.590.690,32 KM ili 78%, a na Sarajevskoj berzi je uvršten kapital četiri dionička društva u iznosu od 24.085.100,00 KM ili 22%. Ukupan broj registrovanih dioničara u 2022. godini, odnosno vlasnika kapitala 15 dioničkih društava Brčko distrikta BiH je 3.874. Dionice od 3.643 dioničara ili 94% su uvrštene na Banjalučku berzu, dok su dionice od 231 dioničara ili 6% uvrštene na Sarajevsku berzu.

Tabela 5: Pregled registrovanog kapitala i dioničara na berzama u BiH u periodu 2018-2022. godina

Godin a	Kapital				Ukupno kapital	Dioničari				Ukupno dioničari
	SASE	%	BLSE	%		SASE	%	BLSE	%	
2018.	27.339.642,20	25,12	81.494.799,30	74,88	108.834.441,50	637	14,90	3.637	85,10	4.274
2019.	26.723.918,00	24,69	81.494.799,30	75,31	108.218.717,30	232	6,00	3.637	94,00	3.869
2020.	24.085.100,00	22,60	82.494.799,35	77,40	106.579.899,35	231	6,00	3.640	94,00	3.871
2021.	24.085.100,00	22,00	84.294.799,00	78,00	108.379.899,35	231	6,00	3.637	94,00	3.868
2022.	24.085.100,00	22,00	83.590.690,32	78,00	107.675.790,32	231	6,00	3.643	94,00	3.874

Izvor podataka: Registr papira od vrijednosti

U tabeli je prikazan pregled kretanja registrovanog kapitala i broja dioničara na berzama u BiH u prethodnih pet godina iz čega je vidljivo da je stanje skoro nepromijenjeno, a što je posljedica naprijed navedenog makro okruženja kao i procesa potpune konsolidacije vlasništva nad kapitalom dioničkih društava, što je rezultat dostizanja praga vlasništva od 95%, kada ponudilac u skladu sa Zakonom o preuzimanju dioničkih društava u postupku preuzimanja dioničkog društva koristi klauzulu prinudnog otkupa dionica manjinskih dioničara, što dodatno utiče na vrijednost kapitala, broj dionica i vlasnika, a time i na interes za kupovinu odnosno prodaju tih dionica na berzama.

3.2. Dinamika kapitala, papira od vrijednosti i dioničara

Vrijednost osnovnog kapitala dioničkih društava u posmatranom periodu se kretala od 108.834.441 KM u 2018. godini do 106.579.899 KM u 2020. godini. Osnovni kapital u 2019. godini u odnosu na 2018. godinu pokazuje stopu promjene od -1%, što je posljedica smanjenja

kapitala po osnovu pokrića gubitaka u poslovanju dioničkih društava. Taj trend smanjenja se nastavio u 2020. u odnosu na 2019. godinu, sa stopom promjene -2%, a u 2021. godini u odnosu na 2020. godinu je došlo do povećanja stope promjene za 2%. Stopa promjene kapitala u 2022. godini u odnosu na 2021. godinu bilježi smanjenje od 1%.

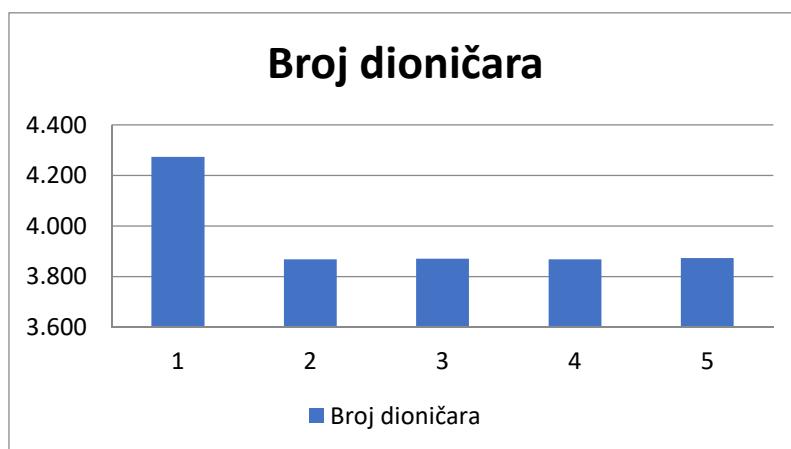
Tabela 6: Pokazatelji dinamike kapitala, dionica i dioničara u periodu 2018 - 2022. godine

God.	Vrijednost kapitala	Broj dionica	Broj dioničara	Indeks vrijednosti kapitala		Indeks broj dionica		Indeks broj dioničara	
				It	Vt	It	Vt	It	Vt
2018.	108.834.441	10.928.901	4.274	-	-	-	-	-	-
2019.	108.218.717	10.928.901	3.869	99	99	100	100	91	91
2020.	106.579.899	10.059.295	3.871	98	98	92	92	91	100
2021.	108.379.899	10.070.095	3.868	100	102	92	100	91	100
2022.	107.675.790	10.070.095	3.874	99	99	92	100	91	100

Izvor podataka: Registrar papira od vrijednosti

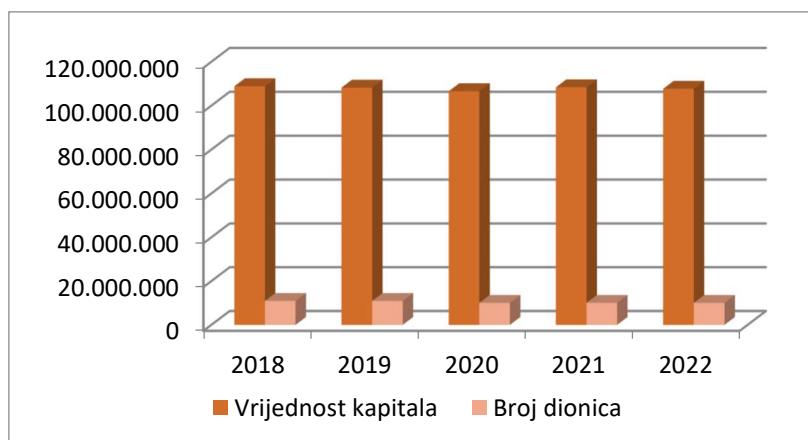
Kroz posmatrani period broj dioničara, odnosno vlasnika papira od vrijednosti pokazuje trend blagog smanjenja, što je posljedica preuzimanja dioničkih društava.

Grafikon 1: Pokazatelji dinamike broja dioničara u periodu 2018-2022. godine

Stope promjena na kapitalu, broju dionica i dioničara su posljedica procesa potpune konsolidacije vlasništva nad kapitalom dioničkih društava što je rezultat dostizanja praga vlasništva od 95%, kada ponudilac u skladu sa Zakonom o preuzimanju dioničkih društava u postupku preuzimanja dioničkog društva koristi klauzulu prinudnog otkupa dionica manjinskih dioničara, što dodatno utiče na vrijednost kapitala, broj dionica i vlasnika.

Grafikon 2: Pokazatelji dinamike kapitala i broja dionica u periodu 2018-2022. godine

Odnos broja dionica i iznosa ukupnog kapitala u periodu 2018-2022. je stabilan zbog stabilnosti nominalne vrijednosti dionica, odnosno nepostojanja značajnijih promjena u nominalnoj vrijednosti dionica osim promjene kod d.d. „Žitopromet“ gdje je nominalna vrijednost dionica smanjena na 3,28 KM zbog pokrića iskazanog gubitka u poslovanju društva.

4. FINANSIJSKO UPRAVLJANJE I KONTROLA

Finansijsko upravljanje i kontrola u javnom sektoru predstavlja sveobuhvatan sistem internog upravljanja javnim finansijama u vidu kontrole prihoda, rashoda i ostalih novčanih transakcija, racionalno upravljanje imovinom, i uspješno upravljanje projektima čemu prethodi procesni pristup poslovanja s kontinuiranim menadžerskim upravljanjem rizicima koji mogu nastati u poslovanju.

Potreba za uvođenjem sistema internih finansijskih kontrola u javni sektor Bosne i Hercegovine nametnuta je od strane Evropske komisije. Naime, na ovaj način Evropska komisija želi da pomogne državama koje žele pristupiti Evropskoj uniji da u sistem svog upravljanja ugrade kvalitetnije standarde kontrole u procese upravljanja, tako da se uvođenjem sistema internih finansijskih kontrola u organizacije javnog sektora utiče na smanjenje nepravilnosti u radu javnog sektora.

Finansijsko upravljanje i kontrola ima dvije glavne linije izvještavanja prema nadležnim tijelima što predstavlja dodatni oblik kontrole provođenja. Izvještavanje se obavlja na godišnjem nivou predajom Godišnjeg izvještaja o sistemu finansijskog upravljanja i kontrola (GIFUK). Finansijsko upravljanje i kontrola bi trebalo da garantuje transparentnost i zakonitost poslovanja javne uprave.

Sam proces uspostavljanja Finansijskog upravljanja i kontrole započeo je imenovanjem koordinatora za Finansijsko upravljanje i kontrolu u radnu grupu za Finansijsko upravljanje i kontrolu na nivou Distrikta odnosno Centralnu harmonizacijsku jedinicu koja je organizovana u okviru Direkcije za finansije. Komisija zbog specifičnosti organizacije u pogledu veličine (6 zaposlenih) neće imenovati rukovodioca za Finansijsko upravljanje i kontrolu, s obzirom da imenovanja nisu obavezna već su prepuštena izboru korisnika budžeta, tako da će lica odgovorna za provođenje sistema finansijskog upravljanja i kontrola biti predsjednik Komisije i koordinator za finansijsko upravljanje i kontrolu.

Najvažniji mehanizam izvještavanja o funkcionisanju sistema Finansijskog upravljanja i kontrole i transparentnosti javne uprave predstavlja predaja Godišnjeg izvještaja (GIFUK). Za uspostavljanje sistema Finansijskog upravljanja i kontrole je odgovoran rukovodilac korisnika budžetskih sredstava.

Odgovorni u Komisiji za uspostavljanje sistema finansijskog upravljanja i kontrola su u zakonskom roku uradili Godišnji izvještaj odnosno samoprocjenu i Akcioni plan za otklanjanje nedostataka uočenih u procesu samoprocjene, te ažurirali Etički kodeks zaposlenih u Komisiji, zatim izradili nacrte Mape poslovnih procesa, Strategiju upravljanja rizicima i organizacijsku shemu Komisije i sistematizaciju radnih mjesti. U okviru aktivnosti na uspostavljanju sistema Finansijskog upravljanja i kontrole lice imenovano za koordinatora je prisustvovalo obukama odnosno seminarima i to:

- Seminar na temu Finansijsko upravljanje i kontrola,
- Radionica TAIEX (evropske integracije) za obuku „transponiranje odredbi Direktive (EU) 2018/843 u vezi s razmjenom virtuelnih valuta i pružateljima depozitarskih usluga, s osvrtom na dosadašnja iskustva“ (online),
- Obuka budžetskih korisnika u oblasti programskog budžetiranja,
- Pripremni sastanak za sastanak „Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju između EU i Bosne i Hercegovine“, 6. sastanak Pododbora za ekonomski i finansijski pitanja i statistiku (online),
- Obuka za izradu izvještaja o radu,
- Obuka u vezi s primjenom izmjena i dopuna Zakona o javnim nabavkama,
- Obuka i prezentacija Komisije za odlučivanje o sukobu interesa i
- Obuka koja je realizovana u okviru aktivnosti sprovođenja Strategije za saradnju s iseljeništvom Brčko distrikta BiH za period 2022-2024. godine.

5. FINANSIJSKI IZVJEŠTAJ KOMISIJE

Finansiranje Komisije za papire od vrijednosti Brčko distrikta BiH iz budžeta Brčko distrikta BiH je regulisano članom 64 Zakona o papirima od vrijednosti Brčko distrikta BiH. U narednoj tabeli prikazani su planirani i ostvareni rashodi Komisije u 2022. godini:

Tabela 7: Pregled planiranih i ostvarenih rashoda Komisije u 2022. godini

Analitički konto	Opis	2022.		% realizacije budžeta
		Planirano	Ostvareno	
611000	Bruto plate	267.952,52	263.751,36	98,44
611200	Naknade troškova zaposlenih	17.850,00	2.616,80	17,98
612100	Doprinosi poslodavca	13.470,00	10.930,80	81,15
611,612	PLATE I NAKNADE TROŠKOVA ZAPOSLENIH	299.272,52	277.298,96	92,66
613100	Putni troškovi	3.470,00	1.573,04	45,33
613200	Izdaci za energiju	8.844,00	8.309,00	93,95
613300	Izdaci za komunalne usluge	8.600,00	7.087,46	82,41
613400	Nabavka materijala	1.900,00	1.684,80	88,67
613500	Izdaci za usluge prevoza i goriva	670,00	563,51	84,11
613700	Izdaci za tekuće održavanje	1.040,00	358,87	34,51
613800	Izdaci osiguranja i bankarskih usluga	700,00	498,95	71,28
613900	Ugovorene usluge	28.995,00	25.122,01	86,65
613	NABAVKA MATERIJALA I USLUGA	54.219,00	45.197,64	83,37
821300	Nabavka opreme	-	-	-
821400	Nabavka ostalih osnovnih sredstava	-	-	-
821	NABAVKA STALNIH SREDSTAVA	-	-	-
	U K U P N O	350.191,52	322.496,60	92,10

Izvor: Interne evidencije Komisije i evidencije Trezora Brčko distrikta BiH

Ostvareni budžetski rashodi za 2022. godinu iznose 322.326,96 KM ili 92,05% odobrenih sredstava. Stepen realizacije budžeta se može smatrati zadovoljavajućim na većini budžetskih pozicija, osim na ekonomskim kodovima 611200, 613100 i 613700, gdje je realizacija na nešto nižem nivou, ali zbog i onako malih iznosa predviđenih za ove namjene, uzimajući u obzir princip materijalne značajnosti može se zaključiti da su finansijska sredstva dobro planirana i utrošena.

Ured za reviziju javne uprave i institucija u Brčko distriktu BiH je za finansijsko poslovanje Komisije za papire od vrijednosti za period 01. 01. - 31. 12. 2021. godine dao mišljenje s rezervom. Komisija je u skladu sa zakonom izradila Program mjera za otklanjanje nedostataka u procesu naplate potraživanja, koji je u potpunosti realizovan u periodu august-decembar 2022. godine.

Izvještaj o radu Komisije za 2022. godinu je razmatran i usvojen na 68. redovnoj sjednici Komisije za papire od vrijednosti Brčko distrikta BiH, održanoj 26. 01. 2023. godine.

Broj: 05-15.01-46/23

Datum: 26. 01. 2023. god.

Predsjednik
Komisije za papire od vrijednosti
Brčko distrikta BiH

Mirsad Bešlagić, MA